

Перспективи дослідницької діяльності майбутніх лікарів у студентському науковому гуртку для формування професійного мислення

М. А. Пайкуш, З. Я. Федорович

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, кафедра біофізики, Львів, Україна
Corresponding author. E-mail: marianna.gron@gmail.com, zoryana.ivanytska@gmail.com

Paper received 12.10.17; Accepted for publication 18.10.17.

Анотація. У статті розглянуто одну з форм роботи студентів у навчальному закладі, а саме дослідницька робота у студентському науковому гуртку. Акцентовано увагу на ролі наукового гуртка у мотивації майбутніх лікарів до оволодіння новими знаннями, стимулюванні здатності до творчого пошуку, рефлексії. Внаслідок творчої праці формується новітній фахівець медичної галузі з розвиненими комунікативними здібностями, здатний до розв'язання складних професійних проблем, до самонавчання та самовдосконалення впродовж усього життя, конкурентоспроможний на світовому ринку праці, компетентний у міжнародному науковому медичному просторі.

Ключові слова: науково-дослідна робота, студентський науковий гурток, формування знань.

Вступ. Інтеграційні процеси України у світове медичне співтовариство та реформа системи охорони здоров'я висувають нові вимоги до професійної підготовки майбутніх лікарів. Упровадження міжнародних медичних та освітніх стандартів [1,2] потребують підвищення інтелектуального, наукового і професійного рівня фахівців медицини. У зв'язку з цим реформування системи вищої освіти спрямовано на пошук ефективних технологій, що забезпечують якісну підготовку висококваліфікованих лікарів, які здатні компетентно виконувати свої обов'язки.

Короткий огляд літератури за темою. Інтенсивне застосування результатів доказової медицини викликано розвитком сучасної системи охорони здоров'я [3], яка має забезпечувати доступність медичних послуг для тих, хто їх найбільше потребує, характеризуватися високою якістю й безпечністю медичних послуг та забезпечувати максимально можливі результати для здоров'я на популяційному рівні [4, 5]. Стрімкий розвиток нанотехнологій, підвищення витрат через подорожчання лікарських препаратів, висока вартість сучасної медичної апаратури для діагностики й лікування різних захворювань, розширення спектра медичних послуг та ін. прямо чи опосередковано впливають на систему охорони здоров'я. Отже, проблема вибору адекватної медичної технології з доведеною ефективністю з великої кількості альтернативних варіантів у наш час набуває особливої актуальності, бо підвищує ефективність лікування.

З огляду на це, проблема підготовки лікаря-науковця стає актуальною для вищих медичних навчальних закладів. Сучасна система освіти медика зорієнтована на формування у майбутнього лікаря прагнення до особистісного та професійного розвитку, здатності до творчого пошуку, науково-дослідницької діяльності, формування наукової культури і наукового мислення, гуманності, толерантності, соціальної зрілості, конкурентоспроможності, професійної компетентності [6]. Все це сприятиме творенню моделі фахівця, готового не тільки відповідати за здоров'я людини, а й постійно вдосконалюватися, розвиватися, поновлювати знання, вчитися впродовж усього життя.

Враховуючи ці обставини, **метою даної праці** є з'ясування місця наукової роботи студентів у підготовці майбутнього лікаря.

Матеріали та методи. Аналіз та узагальнення державних стандартів освіти, освітньо-кваліфікаційних характеристик та освітньо-професійних програм медичних спеціальностей, навчальних видань, науково-дослідних праць зарубіжних та українських вчених,

систематизація наукових даних.

Результати та їх обговорення. У процесі освіти відбувається поєднання особистого досвіду людини з соціальним досвідом, відображеним і закріпленим в наукових поняттях, що поступово розчленовуються всередині себе, а також конкретизуються та збагачуються змістом. Рушійна сила освітнього процесу – інтерес (мотивація) – забезпечує увагу до змісту освіти і способів її набування. Інший компонент цього процесу – рефлексія – необхідний для подолання особистістю інертності спочатку чуттєвого сприйняття, уявлень, а потім суджень і, нарешті, самих методів пізнання процесу мислення.

Професійна компетентність лікаря вимагає не лише доброї фундаментальної освіти на основі предметів природничонаукового циклу та фахової майстерності, отриманої при вивченні професійно-практичних дисциплін, а й наукового світогляду. Його можливо створити лише в того фахівця, що має науковий потенціал. У зв'язку з цим необхідними рисами сучасного лікаря є освіченість, упевненість у своїх знаннях і діях, розвинене логічне мислення, уміння отримувати й аналізувати інформацію, усвідомлена готовність здійснювати активну дослідницьку діяльність, відстоювати власну точку зору, сміливість у наукових поглядах. Лікар будь-якої спеціальності має володіти методами наукового пізнання, систематично оновлювати фахові знання, брати участь у науково-практичних конференціях, симпозиумах, семінарах. Отже, вважаємо, що цілісна професійна компетентність лікаря дає йому можливість ефективно вирішувати коло професійних завдань.

Важливою частиною професійної компетентності є науково-дослідницька компетентність, формування якої в майбутнього фахівця медичної галузі передбачає перехід від навчальної діяльності до науково-дослідницької і далі до професійної в контексті ефективного вирішення певного кола фахових завдань. Розвиток науково-дослідницької компетентності майбутніх лікарів відбувається за участі у студентському науковому гуртку.

Науковий гурток – організаційне утворення на кафедрі, учасниками якого є широке коло студентів факультету, яке формується за напрямком наукової діяльності кафедри відповідно до затверджених тематичних планів роботи кафедри [7]. Його основними завданнями є:

- сприяння поглибленому засвоєнню матеріалу;
- розвиток інтересу до фундаментальних досліджень та формування мотивації до дослідницької роботи;
- використання механізмів інтеграції природничонаукових і професійних знань;
- використання студентами різних форм наукової

творчості у відповідності з принципом єдності науки і практики;

- виховання творчого ставлення до лікарської професії через дослідницьку діяльність;
- підвищення якості професійної підготовки студентів.

Враховуючи наш досвід, вважаємо, що результатом науково-дослідної роботи студентів-гуртківців має стати набуття відповідних умінь, необхідних у процесі майбутньої професійної діяльності:

- бачити медичну проблему та знайти найефективніші шляхи її вирішення;
- організувати дослідження та використовувати під час цього типові та новітні методи;
- знайти необхідну для дослідження інформацію, зробити її аналіз, синтез, узагальнити результати наукового пошуку і на основі цього зробити висновки;
- представити результати роботи у вигляді доповіді або статті на семінарах, симпозиумах, наукових конференціях;
- забезпечувати рефлексію своєї наукової творчості.

Науково-дослідницька діяльність студентів-медиків розглядається нами як чинник виховання особистості лікаря з урахуванням індивідуальних рис, особистісного наукового потенціалу, а також як важлива умова становлення майбутнього конкурентоспроможного на ринку праці фахівця, що прагне до самореалізації [8, 9]. Це пов'язано з тим, що діяльність лікаря навіть дуже вузької спеціалізації носить дослідницький характер. Постановка правильного діагнозу та вибір адекватного методу лікування – це складний процес, який потребує відповідних досліджень, врахування багатьох факторів та знань, які, часом виходять за рамки навчальної програми і потребують навичок саме дослідницької роботи.

Крім того, щороку з'являються нові дані про те чи інше захворювання, про нові підходи у лікуванні, нові методи діагностики, новітні лікарські засоби, нові дані доказової медицини тощо. Тому сучасний фахівець медичної галузі має вміти швидко здобувати нові знання у процесі самоосвіти чи стажування та застосовувати їх на практиці, бути здатним упродовж тривалого часу розв'язувати наукову проблему, мати добру пам'ять, наукове мислення, спостережливість, ентузіазм, бути здатним до критики та самокритики, бути дисциплінованим, мати комунікативні здібності. Саме ці якості дістають свого розвитку під час участі студентів у науковому гуртку.

Наукова діяльність студентів у гуртку медичних університетів є також важливим елементом навчально-виховної роботи, оскільки сприяє не тільки поглибленню та творчому засвоєнню знань з фундаментальних дисциплін, зокрема природничонаукових, а й умінню працювати з різноманітними науковими джерелами, аналізувати отриману інформацію, узагальнювати її, робити висновки, що допомагає успішно виконувати поставлені освітою завдання, сприяє розширенню наукового світогляду, раціональному використанню вільного часу, самореалізації особистості майбутнього лікаря [10].

У дослідженні Н.І. Волошук [11] запропоновано порядок виконання наукової праці студента-гуртківця. З доповненнями плану дослідниці [11], вважаємо, що формами виконання наукової роботи студентами гуртка є:

- вибір теми наукового дослідження;
- стратегія і тактика дослідження;
- пошук наукової літератури з обраної або запропо-

нованої викладачем тематики;

- переклад спеціальної літератури (якщо така відсутня державною мовою);
- виконання конкретних індивідуальних завдань;
- аналіз отриманих результатів;
- статистична обробка результатів пошукової роботи;
- аналіз, узагальнення та обговорення отриманих даних разом з науковим керівником;
- формування тексту наукової роботи.

Результати дослідницької роботи презентуються студентами у формі доповідей на кафедральних, факультетських, університетських і міжвузівських науково-практичних конференціях, наукових повідомлень на засіданні гуртка, виступів, участі студентів у пошуковій роботі різного рівня складності з тематики науково-дослідної роботи кафедри.

Осмислення інформації, котру одержують студенти у процесі самостійного вивчення природничих і фахових дисциплін, відбувається по-різному. Тут важливу роль відіграє розкриття причинно-наслідкових зв'язків між явищами, що вивчаються даними науками. Встановлення цих зв'язків – одна з найглибших і серйозних форм розумового пошуку. Відкриття кожної причини – це крок до глибшого розуміння живого організму і процесів, що відбуваються у ньому.

Пошукова робота розвиває професійне мислення, індивідуальні здібності, дослідні навички студентів, дозволяє здійснювати підготовку ініціативних фахівців, розвиває наукову інтуїцію, творчий підхід до сприйняття знань і практичне застосування їх для вирішення клінічних завдань і наукових проблем у галузі медицини. Знання, які студент здобув самостійно, завдяки власному досвіду, є найміцнішими.

З огляду на це, важливими проблемами, що забезпечують розвиток наукової компетентності майбутнього лікаря у вищому медичному навчальному закладі, є:

- залучення кожного студента до активного пізнавального процесу;
- співробітництво при вирішенні різноманітних проблем, коли потрібно проявляти відповідні комунікативні уміння;
- вільний доступ до необхідної інформації з метою формування власної незалежної й аргументованої думки з тієї чи іншої проблеми;
- постійне випробування своїх інтелектуальних, моральних сил для вирішення ситуаційних завдань, підтвердження рівня своїх вмінь та знань.

Підсумовуючи, зазначимо, що в умовах сучасної вищої медичної освіти активізація діяльності студентського наукового гуртка забезпечує творче застосування навчального матеріалу на практиці й перехід від навчально-пізнавальної до самостійної творчої професійної діяльності, дає змогу раціонально організувати та підвищити ефективність викладання дисциплін, що, в свою чергу, забезпечить зростання якості освіти, відповідності отриманих кваліфікаційних навичок до існуючих потреб ринку праці. Науково-дослідницька діяльність студентів як компонент фахової підготовки сьогодні стає дедалі більш актуальною. Вона підвищує мотивацію майбутніх лікарів до оволодіння новими знаннями, стимулює здатність до творчого пошуку, рефлексії. Внаслідок творчої праці формується новітній фахівець медичної галузі з розвиненими комунікативними здібностями, здатний до розв'язання складних професійних проблем, до самонавчання та самовдосконалення впро-

довж усього життя, конкурентоспроможний на світовому ринку праці, компетентний у міжнародному науковому медичному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. – 37 с.
2. Наказ МОЗ України від 22.03.2004 р. № 148 “Про заходи щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої медичної та фармацевтичної освіти”.
3. Наказ МОЗ України від 29.12.2016 р. № 1422 “ Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров’я України від 28 вересня 2012 року № 751”.
4. Руководство по разработке стратегий обеспечения качества и безопасности с позиции систем здравоохранения // Европейское региональное бюро Всемирной организации здравоохранения, 2008 г. – 86 с.
5. Лехан В.М., Слабкий Г.О., Шевченко М.В. Стратегія розвитку системи охорони здоров’я: український вимір // Україна. Здоров’я нації. – 2010. – №1. – С.5-23.
6. Присокока А. О., Сімонов П. В., Чекман І. С. Науково-методичні основи залучення студентів до наукової діяльності на кафедрі фармакології та клінічної фармакології // Український науково-медичний молодіжний журнал, 2013. – № 4. – С. 76-77.
7. Студентський науковий гурток – як допоміжна форма теоретичного та практичного навчання за кредитно-модульною системою освіти / Л.О. Волошина, О.Ю. Оліник, Л.Д. Кушнір [та ін.]: матеріали навч.-метод. конф. [«Актуальні питання вищої медичної та фармацевтичної освіти: досвід, проблеми, інновації та сучасні технології»] (Чернівці, 18 квітня 2012 р.). – Чернівці, 2012. – С. 24.
8. Романенко О.В., Погоріла І.О. Психологічні аспекти організації науково-дослідницької діяльності студентів // Вісник Черкаського університету, Серія «Педагогічні науки». – 2010. – Вип. 189. – Ч. 1. – С. 35-39.
9. Романенко О.В., Погоріла І.О. Роль науково-дослідницької роботи у становленні творчої особистості студента – майбутнього лікаря: психолого-педагогічні аспекти // Викладач і студент: розвиток співробітництва: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. – Черкаси: Вид. ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – С. 82-84.
10. Бурдейна Л.В., Андрушко І.І., Макарова Л.П., Назарова-Бурдейна М.С. Студентський науковий гурток – етап професійної орієнтації студентів медичного вузу // Матеріали навч.-метод. конф. аграрників «Шляхи удосконалення навчального процесу і необхідність впровадження нових підходів у роботі кафедр медичного університету в сучасних умовах Молодь», (Вінниця, 26 лютого 2014 р.). – Вінниця, 2014. – С. 21-22.
11. Волощук Н.І., Денисюк О.М. Індивідуальна робота в студентському науковому гуртку кафедри фармакології як фактор формування професійних компетенцій // Буковинський медичний вісник. – 2014. – Т. 18, № 4 (72). – С. 257-259.

REFERENCES

1. The National Strategy of Education Development in Ukraine for 2012-2021 years. – 37 p.
2. The order MZ of Ukraine from 22.03.2004 № 148 "On measures for implementation of the Bologna Declaration in higher medical and pharmaceutical education".
3. The order of MH of Ukraine from 29.12.2016 № 1422 "On Amendments to the Order of the Ministry of Health of Ukraine dated September 28, 2012 No. 751".
4. Guidelines for Developing Quality and Security Strategies from the Standards of Health Systems // European Regional Office for the World Health Organization. – 2008. – 86 p.
5. Lekhan V.M., Slabky G.O., Shevchenko M.V. Health Care Development Strategy: Ukrainian Dimension // Ukraine. The health of the nation. – 2010. – No. 1. – P. 5-23.
6. Prisokok A.O., Simonov P.V., Chekman I.S. Scientific and methodical bases of students involvement in scientific activity at the Department of Pharmacology and Clinical Pharmacology // Ukrainian Scientific Medical Young Journal, 2013. – No. 4. – P. 76-77.
7. Student's scientific circle - as an auxiliary form of theoretical and practical training in the credit-module system of education / L.O. Voloshina, O.Yu. Olinik, L.D. Kushnir [and others]: materials of the teaching method. conf [«Actual questions of higher medical and pharmaceutical education: experience, problems, innovations and modern technologies»] (Chernivtsi, April 18, 2012). – Chernovtsi, 2012. – P. 24.
8. Romanenko O.V., Pogorila I.O. Psychological aspects of organization of students' research activities // Herald of Cherkasy University, Series "Pedagogical Sciences". – 2010. – V. 189. – Part 1. – P. 35-39.
9. Romanenko O.V., Pogorila I.O. The role of research work in the formation of a student's creative personality - the future doctor: psychological and pedagogical aspects // Teacher and student: development of cooperation: Sb. mater International science-practice conf. - Cherkassy: ChNU them Bogdan Khmelnytsky. – 2010. – P. 82-84.
10. Burdain L.V., Andrushko I.I., Makarova L.P., Nazarova-Burdainna M.S. Student's scientific circle - the stage of professional orientation of students of the medical university // Materials teaching method. conf. Agrarians "Ways to Improve the Educational Process and the Need to Implement New Approaches in the Work of the Chairs of the Medical University in Modern Conditions, Youth," (Vinnytsya, February 26, 2014). – Vinnytsya. – 2014. – P. 21-22.
11. Voloshchuk N.I., Denisyuk O.M. Individual work in the student's scientific circle of the Department of Pharmacology as a factor in the formation of professional competences // Bukovinsky Medical Bulletin. - 2014. – Vol. 18, No. 4 (72). – P. 257-259.

Perspectives of future physicians' research activity in a student's scientific circle for the formation of professional thinking

M. A. Paykush, Z. Ya. Fedorovych

Abstract. One of the forms of student's work in an educational institution is considered that is research work in the student's scientific circle. The emphasis is on the role of the scientific circle in motivating future doctors to master new knowledge, stimulating the ability to creative search, and reflection. As a result of creative work, the newest specialist in the medical industry with developed communicative abilities is formed, capable of solving complex professional problems, self-education and self-improvement throughout life, competitive in the world labor market, competent in the international scientific medical space.

Keywords: the scientific research work, student's scientific circle, formation of knowledge.

Перспективы исследовательской деятельности будущих врачей в студенческом научном кружке для формирования профессионального мышления

М. А. Пайкуш, З. Я. Федорович

Аннотация. В статье рассмотрена одна из форм работы студентов в учебном заведении, а именно исследовательская работа в студенческом научном кружке. Акцентировано внимание на роли научного кружка в мотивации будущих врачей к овладению новыми знаниями, стимулированию способности к творческому поиску, рефлексии. Вследствие творческого труда, формируется новейший специалист медицинской отрасли с развитыми коммуникативными способностями, способен к решению сложных профессиональных проблем, к самообразованию и саморазвитию на протяжении всей жизни, конкурентоспособный на мировом рынке труда, компетентный в международном научном медицинском пространстве.

Ключевые слова: научно-исследовательская работа, студенческий научный кружок, формирование знаний.